

N. JUHÁSZ TAMÁS

„A jövő nem végleges”

Időutazás a Terminator-univerzumban

„A jövő nem végleges, nincs végzet, csak ha magad is bevégzed” – hallhatjuk a *Terminator*-filmekben. Tavaly volt 25 éves az első, James Cameron által rendezett film, és mivel nagy rajongója vagyok e „világnak”, éppen ezért szeretném egy kicsit bevezetni az olvasót ebbe az összetett sorozatba, rámutatva az időutazás fontos szerepére és mivoltára.

Maguk a *Terminator*-filmek már a kezdet kezdetén az időutazásnak köszönhetően egy paradoxonra építenek rá. Az első részben nagy szerepet kap az a történetvonal, hogy a gépek elpusztítsák Sarah Connort, aki majd „a jövő reménységét” fogja a későbbiekben, a jövőben megszülni (a filmben ezt találóan retroaktív abortusznak nevezik). A folytatásában már kettős a feladat: a kiborgok – és teremtorjök egy Skynet elnevezésű Mesterséges Intelligencia (későbbiekben MI) – próbálják megölni, ezúttal már magát John Connort, ugyanakkor az emberi vonalon Johnék kísérletet tesznek a még nem létező, illetve a kezdeti kutatás fázisában lévő Skynet megsemmisítésére. Tehát nyugodtan kijelenthetjük, hogy a cél a jövő megváltoztatása mindkét oldalról. Cameron nagyszerűen dolgozik ezzel a kettőséggel, még ha a filmben szereplő T-1000-es (egy folyékony fém, azaz mimetikus polialoid) el is vonja a néző figyelmét az igazi mögöttes tartalomról.

Az első résznek, megítélésem szerint ez a történet rendelkezik a legkomplexebb sztori-vezetéssel az összes közül, már a nyitóképeiben láthatjuk egy sötét korszak vízióját, amely egy, a gépek és emberek között zajló háború posztapokaliptikus látomásképe. Ezt követően „átugrunk” a jelenbe, ahol tanúi lehetünk az egyik kiborg, egy T-800-as (Arnold Schwarzenegger) megérkezésének. Nem sokkal később pedig a jövő egyik harcosa, Kyle Reese (Michael Biehn) jön át, hogy megvédje Sarah Connort (Linda Hamilton), és tudtán kívül John apja legyen. Itt mindjárt két paradoxonnal is találkozunk. Az első a megérkezések sorrendjének köszönhető, mivel a Terminator korábban jön át, éppen ezért feltételezhetjük, hogy a gép képes ennek köszönhetően megváltoztatni a jövőt, így tehát sikeresen elvégzi a feladatát, ezzel kiiktatva az idősíkból John is. Ebből az okfejtésből kiindulva Kyle immár egy alternatív idősíkból érkezik át hozzánk – amit meg is jegyez a filmben, hogy egy lehetséges jövőből érkezett vissza, egy olyan síkból, ahol John még mindig „létezik”, vezeti az em-



1 <http://cherubion.hu/forum/viewforum.php?id=6>

2 Dark Horse Comics, *The Terminator: End Game*, 1999.

beriséget, és visszaküldi őt. Logikus konzekvencia lehet, hogy a gép visszaérkezése már magában hordozza – pusztán a jelenlétének köszönhetően – egy alternatív idővonal létrejöttét. Mindezek ellenére az események egyetlen idősíkból összpontosulnak és maradnak meg, mégpedig abban, amelyet a filmben is láthatunk.

A második paradoxon (nyugodtan nevezhetjük apa-paradoxonnak) Kyle jelenlétének köszönhető. Ő az, aki Johnt nemzi ebben a filmbéli realitásban. Az eredeti apa (egyenes feltételezések szerint Stan Morsky, aki a filmben lefűjja a randit) ennek következtében „kikerül” ebből a létsíkból. Kyle szerepe éppen azért érdekes, mivel a jövőből érkezett vissza, ebből kifolyólag fiatalabb, mint a fia. Az utazás azonban lehetővé teszi ezt a „Mi volt előbb? A tyúk vagy a tojás?” problematikájának a kérdését. Jelen esetben az időhurok önnön farkába harap, így a kérdésre két választ is kaphatunk: egyik szerint mindkettő létezik egy időben, és ugyanakkor egyik sem. Bár Reese szerepe fontossá válik ebben a részben, az igazi probléma a *Terminator Megváltásban* csúcspontja, ahol pedig John éppen az apját próbálja megvédeni a gépektől, mert ahogy Connor is megjegyzi, ha a gépek megölik Reese-t, akkor ő maga sem születhetne meg. Elvileg.

A Cherubion kiadó fórumán érdekes beszélgetés alakult ki, miszerint lehetséges az a feltételezés, hogy Connor az eredeti idővonal szerint nem is létezett, és csupán az Ellenállás hírszerzésének kitalációja volt, hogy az emberek a harcok során követhessenek egy elvet, egy eszményt – és ezek által könnyebb, ha egy „embert” követnek –, ebből a következtetésből kiindulva Kyle Reese azért tért vissz a múltba, hogy ezt az eszményt a gyermeke jóvoltából megtestesítse.¹

Ugyanakkor a T1-es filmhez készült egy képregény-sorozat, amely abból a szempontból nevezhető érdekesnek, hogy abban az alternatív világban Sarah Connornak nem fia – bár titokban a későbbiek folyamán várta, hogy a Kyle által megjósolt „eszményi vezető”, John anyja lehessen –, hanem lánya született (Jane Connor), aki aztán később az Ellenállás vezetőjévé vált, és taktikai érzékének köszönhetően hamarabb befejezték a háborút, mintsem a Skynet visszaküldhetett volna egy gépet a múltba.²

Visszatérve az első részhez: a Terminator tehát azért utazik vissza, hogy megváltoztathassa a múltat, ám az emberi találékonyságnak köszönhetően kiiktatják a gépet. Bár a kiborg megsemmisül, azonban megmarad az ostyaáramkörös processzora, chipje, aminek következtében a későbbiekben majd megkezdik az MI fejlesztését, ezáltal pedig megteremtik magát a Skynetet. Így az idő kigyója ismét önnön farkába harap.

Sz. Molnár Szilvia feltételezése szerint viszont ha a gép már helyre tette a jövőt, akkor a Terminator már nem jön sehonnan, hiszen nincs miért jönnie. Szerintem viszont a *Terminator*-történetek rugalmasabban kezelik ezt a kérdéskört, így tehát megállapítható, hogy a kiborg végül is nem csak azért érkezett vissza, hogy ténylegesen megváltoztassa a jövőt, hanem azért, hogy elősegítse – akár a meg-

semmisülése árán is – a gépek jövőjét. Ugyanitt megállapíthatnánk azt is, hogy ebben az esetben a jövő eléggé végleges, bizonyos szempontból – ugyanitt érdemes megvizsgálni a nagypapa-paradoxont.³ A későbbiek folyamán majd láthatjuk, hogy mennyire nem is végleges az a bizonyos „jövő”.

A gépek jövőjének problematikája leginkább a második részben (*T2: Az Ítélet Napja*) csúcsondik ki. Mivel az első részben a gépek kudarcot vallottak – bár ez relatív nézőpont – újra egy kiborgot, ezúttal már egy sokkalta fejlettebb gyilkost küldenek vissza, hogy ismételten változtassanak az idő alakulásán, ugyanekkor az emberek sem tétlenkednek, és ezúttal már egy gépet küldenek vissza – ismerve a múltban történeteket. Ebből a szempontból külön érdekesség, hogy Connorék az átprogramozott T-800-as segítségével megsemmisítik a Skynet-kutatást, és a T-1000-est is, így aztán a gépeknek már sikerül – igaz, hogy az emberiség javára – megváltoztatni a jövőt. Ez a változás a *T2 Director's Cut* változatában látható, illetve a filmből készült regényben (*Randall Frakes*) olvasható.⁴ Mivel ez a „hivatalos” James Cameron-verzió (a háború nem tör ki, Johnból kormányzó lesz stb.), így ezt tekinthetjük kanonikusnak. Az eredeti verzióból ez azonban kimaradt, köszönhetően egy produceri húzásnak. Így aztán a *T2* után több alternatív idővonallal találhatjuk szembe magunkat (pl. *Stirling-trilógia*, *T3: A gépek lázadása*, *Terminator: Sarah Connor krónikái*, ugyanakkor megemlíthetném még a képregényeket és a játékokat is). Külön szeretnék még említést tenni arról, hogy Magyarországon létezik egy, a *T2* univerzum alapján futó könyvsorozat (*H2029*). Különlegessége, hogy bár a második részre építenek, viszont az alkotói sokaság több alternatívát hoz létre, mintsem egy tényleges könyvsorozatot, holott egyes alkotások több ponton is csatlakozhatnak egymáshoz. Mindenesetre egy lenyűgöző okfejtést olvashatunk a *Halálzóna* c. gyűjteményes kötetben: „A tudomány világában az idő folyamatosan hátra vagy előre, vagy előre és hátra fut, az anyag részecskéi pedig képesek előre és hátra haladni az időben, anélkül, hogy változáson mennének át. A szubatomi részecskéknél egyidejűleg ott kell lenniük minden helyen, ahol csak lehetnek, ez arra a gondolatra vezet, hogy minden megtörtént, ami megtörténhetett, és ami nem történt meg, az nem történhetett meg. Ami meg tud változni, az megváltozik, és ami nem változik, az nem képes rá.”⁵ Ez az érvéltételezi, hogy az idő alakulása valamilyen szinten rugalmas, más szempontból viszont nagyon is megkötötték bizonyos helyzetek.

Ugyanebben a sorozatban készült egy többrészes „minisorozat” – *A Pusztítás Démona* címmel jelent meg gyűjteményes kötetben⁶ –, amelyben a Skynet a kísérleti időutazás során véletlenül egy gépet küld vissza az 1200-as évekbe, és mivel a gép logikusan gondolkodik, éppen ezért minden Conn, Connor, Connors nevű embert céljául venne, hogy ezzel elpusztítsa John és közvetve édesanyja őseit, bevégvezve a feladatát. Természetesen az Ellenállás ezúttal is vissza-

3 Sz. Molnár Szilvia, *Virtuális Teátrum III. – Az időutazás fikcióját SF filmekben*, Kalligram, 2003/9, 76–77. old.

4 Bill Wisher és Randall Frakes, *A Terminátor I.*, Lap-Ícs Könyvkiadó és Kereskedő Kft., Bp., 1992.

5 Mark F. Wilson, *Halálzóna*, gyűjteményes kötet – *Elencsapás*, Cherubion, 2007, 307. old.

6 Mark F. Wilson, *A Pusztítás Démona*, Lap-Ícs Könyvkiadó és Kereskedő Kft., Bp., 1995.

7 S. M. Stirling, *T2: A Hasonmás*, fordította Szántai Zsolt, Szukits Kiadó, 2005, 78–79. old.

8 Russel Blackford, *The New John Connor Chronicles*, 1 Books, 2002.

küld egy nőt a múltba, mivel a történelemben találnak feljegyzéseket az esetről. Ebben az esetben tehát szintén „előre” megírttá válik a történelem.

Stirling trilógiáját – amely szintén a *T2*-re épít, és amelyből több elemet is átültettek a *T3*-ba – abból a szempontból lenne érdemes vizsgálni, hogy a történeti kontinuitás leginkább itt figyelhető meg, ugyanakkor a jövő-múlt és múlt-jövő kihatásai és egymásra hatásai úgyszintén jelen vannak. Stirling így fejt ki nézetét (a Skynet szemzőgéből) az időutazás paradoxonjaival kapcsolatban: „Ami az időpontokat illeti: tapasztalhatóak bizonyos ellentmondások. A feljegyzések szerint az 1997-es évben váltam tudatos lényvé, és nagyjából ekkor indítottam meg támadásomat teremtoim ellen. Vannak azonban file-ok, amelyek más évet és más helyet jelölnek meg... Az idő alakítható, nemcsak nehezen manipulálható, Ez egy... verbális eszközökkel megfogalmazva: torzulás. A mesterséges eszközökkel elterelt időfolyam a jelek szerint megpróbál visszatérni eredeti medrébe. Úgy tűnik, a kvantum szuperpozícióban több alternatív világ létezhet egymás mellett... egyelőre nem lehet meghatározni, melyik alternatíva válik »valósággá«... minden a véletlenül múlik.”⁷

Ebből kifolyólag levonhatjuk a következtetést, miszerint az időutazások alternatív realitásainak létrejöttét inkább a véletlen hozhatja vagy hozza létre, mintsem a tudatos tervezés.

A másik könyvsorozat, amely a *Terminator 2*-re épít, a *The New John Connor Chronicles*, ezt a sorozatot azért érdemes szemügyre venni, mert magában a sorozatban kettészakadnak az idővonalak: az egyikben John Connorék vezetik a háborút, amelyet megnyernek, míg a másik idővonalban Connorékat sikerül a gépeknek kiiktatniuk, és a gépek ennek következtében végül sikeresen elpusztítják az emberiséget.⁸

A *Terminator*-filmek harmadik része történetileg arról szól, hogy bár a jövő bizonyos pontokban megváltoztatható, mindezek ellenére az, aminek meg kell történnie, meg is fog történni. Ebben az értelemben a „vég” elkerülhetetlen. A másik szempontból az időutazások sorrendje itt is paradoxonokat okozhat. Ezt a fajta paradoxont használja ki a *Terminator 3*-as filmhez készült játék, a *T3 Redemption*, amelyben a megmentő T-850-es kiborg későn érkezik, és így nem tudja megmenteni Johnt és későbbi feleségét, Kate Brewstert, így aztán kénytelen kivárni, hogy a jövőben a Skynet felépítse az időgépet, hogy azután újra visszautazhasson a múltba, hogy bevégezhesse küldetését, amelyet végül sikeresen teljesít.

A *T3* folytatása (*Terminator Megváltás*) az idővonalak terén a *T3*-nak köszönhetően már egy alternatív realitásba kerül: „Ez nem az a jövő, amiről anyám beszélt” – hallhatjuk a felnőtt John szájából, mégis a múlt megóvására törekszik (apa-paradoxon).

Ugyanitt szintén érdekes feltételezés lenne, hogy mi történne abban az esetben, ha a Skynet nem építené meg az időgépet, mivel, ismerve a múltat, tudná, hogy ebben az idővonalban nem járna siker-

rel úgysem. Saját feltételezésem szerint ebben az esetben a már kialakult alternatív valóság visszatérne az eredeti idővonalba, ahol is a háború ismét az eredeti „forgatókönyv” alapján zajlana – és itt valószínűleg a gépek istene ismételten arra a következtetésre jutna, mint azt korábban is már megtette, miszerint egy időgépet kéne készítenie, hogy megváltoztathassa a múltat, hogy megnyerhesse a háborút. És mivel ebben az esetben nem ismerné a másik idővonalon lezajlott eseményeket, valószínűleg ugyanabba a hibába esne, mint az a későbbiekben ismeretessé válik, és meg is teszi azt.

Legösszetettebb jelenség a T-univerzumban a *Sarah Connor krónikái* (TSCC) című sorozat. Az idő alakulásának-megváltozásának és megváltoztathatóságának paradoxonai leginkább itt figyelhetőek meg. Már magában a bevezető epizódban (*Múlt és Jövő*) két alternatívával találkozhatunk (újabb idővonal, amely már eltér az alternatív filmbéli idősíktól, illetőleg az említett epizódban nemcsak, hogy az újabb időutazásnak köszönhetően az idősík változását láthatjuk, hanem a szereplők maguk is továbblépnek, ezúttal már a jövőbe, és ezzel megváltoztatják mind a múltat, és a későbbiekben a jövőt is). Ez azonban a későbbi részekben tovább bonyolódik például Andy Good megölésével, és aztán ennek köszönhetően egy másik idővonalról visszaérkező harcossal (Jesse Flores) stb. Figyelmet érdemel, hogy a TSCC-ben Kyle-nak már van egy bátyja, aki azért tér vissza, hogy megtudja, mi történt az öccsével (Derek a későbbi részek folyamán rájön, hogy John apja Kyle). A második évad (jelenleg úgy néz ki, hogy a sorozatot nem fogják folytatni, bár egy esetleges direct-to-dvd filmmel lezárhatják) nagyon eredeti cliffhanger csavarjával egy újabb idősíkot hoz létre azzal, hogy újabb időutazáson vesz részt néhány szereplő. A sorozat későbbi részeinek egyikében szintén visszatér a retroaktív abortusz momentumra, és ugyanakkor ajánlanám megtekinteni a második évad kilencedik részét – *Complications* címmel –, ahol szintén egy érdekes paradoxonra játszanak rá a történet írói.

A filmekben – és emellett a könyvekben, képregényekben, játékokban, és a sorozatban is – azonban nem csak az alternativitások fejlődnek, hanem maguk a gépek is. Láthatjuk ezt a T1-estől a TX-ig. Érdekesebb ugyanitt a T2 védelmező kiborgjának pszichológiai fejlődése, aminek köszönhetően végül megérti az emberi lét lényegét (itt szeretném még megemlíteni, hogy H. Nagy Péter *Extrák* c. kötetében található egy érdekfeszítő írás, amely *A könnyek és a kiborg* címet kapta, és szintén a T-univerzumon keresztül tekint az emberi létezés mivoltára).⁹ Sarah Connor szavaival élve: „Ha egy gép, egy Terminator képes felismerni az emberi élet értékét, akkor talán van még remény.”

Mint azt láthattuk, a T-univerzum egyáltalán nem egy olyan „világ”, ahol egyfajta folytonossággal találkozhatunk, ugyanis minden időbeli változás kihat a jövőre, és ennek következtében szinte megszámlálhatatlan „realitás” jöhet létre. Éppen ezért, vagy ennek következtében nyugodtan kijelenthetjük, hogy esetünkben a jövő egyáltalán nem végleges.

9 H. Nagy Péter, *A könnyek és a kiborg*, in *Extrák*, Nap Kiadó (Kaleidoszkóp Könyvek), Dunaszerdahely, 2008, 38–40. old.